

KS. WOJCIECH NECEL SChr

Wydział Prawa Kanonicznego

Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

REKTOR POLSKIEJ MISJI KATOLICKIEJ W ANGLII I WALII

Treść: Wstęp. – 1. Kształtowanie się struktur duszpasterstwa polskojęzycznego w Anglii i Walii. – 2. Abp Józef Gawlina wobec struktur polskojęzycznego duszpasterstwa na terenie Anglii i Walii. – 3. Charakter posługi krajowego koordynatora kapelanów. – 4. Mianowanie koordynatora krajowego kapelanów. – 5. Zadania koordynatora jako moderatora. – 6. Troska o nowych duszpasterzy diecezjalnych i zakonnych. – 6.1. Kanoniczny proces nominacji księdza diecezjalnego na kapelana Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. – 6.2. Kanoniczny proces nominacji księdza zakonnego na kapelana Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. – 7. Rezygnacja, przeniesienie lub zwolnienie ze służby w Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. – 8. Inne zadania koordynatora krajowego/wikariusza delegata. – 9. Obecność osób zakonnych w strukturach Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. – 10. Uprawnienia koordynatora do udzielania dyspens koniecznych do ważnego zawarcia związku małżeńskiego. – 11. Troska o stan materialny Polskiej Misji Katolickiej. – Zakończenie.

Wstęp

Konferencja Biskupów Anglii i Walii na sesji plenarnej w dniu 8 maja 2014 roku przyjęła regulacje dotyczące duszpasterstwa polskojęzycznego w Anglii i Walii. Przyjęte dyspozycje zamieszczone są w dwóch kompatybilnych dokumentach. Pierwszy zatytułowany jest „Struktury i procedury. Rola koordynatora krajowego/wikariusza

delegata w strukturach Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii”¹, drugi nosi tytuł: „Zasady dla świeckich księży i zakonników pracujących w strukturach Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii”². W imieniu Konferencji Biskupów oba dokumenty podpisał jej sekretarz generalny bp Marcus Stock. Z tą samą datą przewodniczący Konferencji Biskupów Anglii i Walii kard. Vincent Gerard Nichols w imieniu biskupów ordynariuszy odrębnym pismem potwierdził uprawnienia krajowego koordynatora/wikariusza delegata duszpasterzy polskich³ co do udzielania dyspens od przeszkód potrzebnych do ważnego zawarcia małżeństwa wiernym, którzy korzystają z ośrodków duszpasterstwa Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii.

Punktem wyjścia oraz kluczem do właściwej analizy dla omawianych dokumentów jest obowiązująca w duszpasterstwie migracyjnym instrukcja Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących *Erga migrantes caritas Christi* z 2004 roku⁴. Papieska Rada, odpowiedzialna w Kościele za kierowanie duszpasterstwem na rzecz migrantów⁵, wprowadzając tę instrukcję w życie w zakończeniu zaznaczyła, że jej zasady i uregulowania winny być wprowadzone w życie „bez względu na jakiegokolwiek przeciwny dyspozycje”.

1. Kształtowanie się struktur duszpasterstwa polskojęzycznego w Anglii i Walii

W 1862 roku kard. N. Wiseman na prowadzenie duszpasterstwa w języku polskim w Londynie jako kaplicę rektoralną wskazał kaplicę

---

¹ KONFERENCJA EPISKOPATU ANGLII I WALII, *Struktury i procedury dla koordynatora krajowego/wikariusza delegata w strukturach Polskiej Misji katolickiej w Anglii i Walii* (dalej: SiP).

² KONFERENCJA EPISKOPATU ANGLII I WALII, *Zasady dla świeckich księży i zakonników pracujących w strukturach polskiej Misji katolickiej w Anglii i Walii* (dalej: *Zasady*).

³ Koordynator krajowy/wikariusz delegat, zwyczajowo zwany rektorem polskiej misji katolickiej w Anglii i Walii.

⁴ PAPIESKA RADA DS. DUSZPASTERSTWA MIGRANTÓW I PODRÓŻUJĄCYCH, Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi* (dalej EMCC), Lublin 2008.

⁵ JAN PAWEŁ II, Konstytucja apostołska *Pastor bonus*, nr 149.

przy kościele p.w. św. Piotra. Pierwszym duszpasterzem polskich imigrantów przy tej kaplicy był od 1864 roku ks. rektor M. Chwaliszewski. Staraniem arcybiskupa Westminster kard. H. Vaughana w 1894 roku powołano do istnienia w Londynie Polsko-Litewską Misję Duszpasterską, która działała do momentu otwarcia samodzielnego ośrodka dla Litwinów w dniu 13.01.1901 roku. W listopadzie 1927 roku duszpasterz migracji polskiej w Londynie ks. rektor T. Cichos otrzymał zgodę na rozpoczęcie budowy lub kupno nowego kościoła rektoralnego dla Polaków. Dwa lata później (11.09.1929 roku) ordynariusz londyński kar. F. Bourne zezwolił ks. T. Cichosowi na kupno zabudowań kościelnych w Londynie przy Devonia Road. Obiekt ten został poświęcony 12.10.1930 roku przez kard. Augusta Hlonda prymasa Polski i dedykowany Matce Boskiej Częstochowskiej i św. Kazimierzowi.

Po odwołaniu ks. T. Cichosa z placówki w Londynie w połowie 1938 roku obowiązki rektora misji polskiej przy kościele rektoralnym przy Devonia Road objął 18.07.1938 roku ks. Wacław Staniszewski, dotychczasowy dyrektor kancelarii prymasa A. Hlonda w Poznaniu⁶.

2. Abp Józef Gawlina wobec struktur polskojęzycznego duszpasterstwa na terenie Anglii i Walii

Od czerwca 1940 roku w Anglii przebywał bp J. Gawlina, Biskup Polowy Wojska Polskiego, który zgodnie z p. 10 obowiązującego wówczas⁷ statutu biskupa polowego posiadał „jurysdykcję w stosunku do kapelanów, wszystkich wojskowych oraz członków ich rodzin religii katolickiej wszystkich obrządków całej armii lądowej i marynarki wojennej Rzeczypospolitej”⁸. Zapis ten uzupełnił Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej listem z dnia 12.10.1939 roku skierowanym do

---

⁶ B. KOŁODZIEJ, *Opieka duszpasterska nad wychodźcami polskimi do roku 1939*, Poznań 2003, s. 289-358.

⁷ Wraz z poprawką z dnia 4 maja 1934 r.

⁸ 4 maja 1934 roku Stolica Apostolska uściśliła, że jurysdykcja biskupa polowego ma charakter personalny; odnosi się ona bezpośrednio do osób należących do wojsk lądowych i morskich Rzeczypospolitej oraz pośrednio do miejsc stałego lub tymczasowego stacjonowania tych wojsk. Jeśli chodzi o jurysdykcję wobec innych

bpa J. Gawliny, w którym potwierdził, że jurysdykcji biskupa polowego Wojska Polskiego podlegali żołnierze polscy na obszarze całego świata. Takie rozszerzenie władzy rządu pomogło biskupowi polowemu po zakończeniu działań wojennych w 1945 roku objąć opieką duszpasterską żołnierzy Wojska Polskiego, którzy zdecydowali się nie wracać do kraju.

26 maja 1931 roku Stolica Apostolska mianowała prymasa Polski A. Hlonda Protektorem Duszpasterstwa Polonijnego⁹. Po aresztowaniu prymasa przez gestapo (3.02.1944 roku), Pius XII polecił, by do momentu jego uwolnienia duchową opiekę nad polskimi emigrantami sprawował bp J. Gawlina¹⁰. Po zakończeniu działań wojennych i po uwolnieniu z aresztu domowego kard. A. Hlonda przez wojska amerykańskie, na jego wniosek Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej dekretem z dnia 5.06.1945 roku mianował bpa J. Gawlinę ordynariuszem wszystkich Polaków, którzy znajdowali się na terenie Niemiec i Austrii¹¹.

Od listopada 1946 roku decyzją prymasa A. Hlonda bp J. Gawlina podjął obowiązki rektora rzymskiego kościoła pw. św. Stanisława. Przeniesienie się bpa J. Gawliny z Londynu do Rzymu spowodowało osamotnienie działającej w Londynie kurii polowej ordynariatu Wojska Polskiego. Ostatecznie postanowiono, że jurysdykcję nad żołnierzami przebywającymi w Anglii przejął ks. prał. Bronisław Michalski, dotychczasowy wikariusz generalny biskupa polowego. Jurysdykcja ta miała charakter czasowy i wygasła każdorazowo, gdy żołnierze uzyskiwali obywatelstwo brytyjskie¹². Miała ona charakter kumulatywny z jurysdykcją ordynariusza, na terenie którego znajdowały się obozy wojskowe polskich żołnierzy i obejmowała tak wojskowych jak

---

osób niż wspomniane w p. 10 statutu biskup polowy i kapelani musieli otrzymać jurysdykcję od ordynariusza miejsca.

⁹ KONGREGACJA DS. NADZWYCAJNYCH, *Telegram nr 1215/31 z dnia 26.05.1931*.

¹⁰ List D. Tardiniego do J. Gawliny z dnia 8.02.1945 roku.

¹¹ Por. W. NECEL, *Kształtowanie się i rozwój struktur polskojęzycznego duszpasterstwa w Niemczech*, *Prawo Kanoniczne* 57(2014) nr 2, s. 45.

¹² Jurysdykcji tej podlegali Polacy, żołnierze i wszyscy inni, którzy mieszkali zarówno w obozach wojskowych jak i cywilnych hostelach.

i ludność cywilną zamieszkującą w tych obozach. Polacy mieszkający poza obozami podlegali wyłącznie jurysdykcji miejscowego ordynariusza. W tym okresie ks. B. Michalski sprawował swoją funkcję w bezpośredniej zależności od Stolicy Apostolskiej.

W międzyczasie prymas A. Hlond wraz z kard. B. Griffinem, ustanowili ks. W. Staniszewskiego rektorem Polskiej Misji Katolickiej w Anglii. Jego przedstawicielstwo dotyczyło polskich księży nie będących wojskowymi kapelanami, a sprawujących opiekę duszpasterską wobec tamtejszych Polaków. Dekretem z dnia 15 września 1948 roku kard. B. Griffin, ordynariusz diecezji Westminster, wzmocnił pozycję ks. W. Staniszewskiego, mianując go swoim wikariuszem delegatem dla Polaków (księży i świeckich), mieszkających na terenie diecezji Westminster. Wkrótce pozostałych 18 biskupów diecezjalnych Anglii i Walii mianowało rektora wikariuszem delegatem ds. duszpasterstwa polonijnego w powierzonych sobie diecezjach¹³.

Swoista dwuwładza ks. B. Michalskiego (księża kapelani, wojskowi świeccy i świeccy przebywający na terenie obozów) i ks. W. Staniszewskiego (księża nie związani z duszpasterstwem wojskowym i wierni świeccy mieszkający poza obozami) była niewątpliwie przyczyną wielu konfliktów i wymagała wypracowania *modus agendi*.

Trudna sytuacja Kościoła w Polsce po zakończeniu II wojny światowej spowodowała, że po śmierci kard. A. Hlonda (22.10.1948 roku) protektorem duszpasterstwa polskich emigrantów nie został jego następca abp S. Wyszyński, prymas Polski, a rezydujący w Rzymie bp J. Gawlina.

Pius XII w konstytucji apostolskiej *Exsul Familia* z 1952 roku, wobec powojennych ruchów migracyjnych, podjął próbę kompleksowego uregulowania posługi duszpasterskiej wobec migrantów. Duszpasterstwo polskojęzyczne w Anglii i Walii, podobnie jak na terenie Niemiec i Austrii, w zasadzie nie przyjęło proponowanych przez papieża rozwiązań tłumacząc to specyfiką sytuacji politycznej w Polsce.

---

¹³ *Kardynał Hlond i duszpasterstwo emigracyjne*, Wiadomości PMK r. 1988, z. 4, s. 3.

Duszpasterstwo na rzecz emigrantów, w tym na rzecz emigrantów z Polski, było jednym z tematów obrad Soboru Watykańskiego II. W tej sprawie na auli soborowej głos zabrał między innymi ich abp J. Gawlina¹⁴.

3. Charakter posługi krajowego koordynatora kapelanów

Wskazując charakter posługi koordynatora opisany w instrukcji *Erga migrantes* trzeba przywołać doświadczenie Episkopatu Włoch z końca XIX i początku XX wieku. Wówczas to misjonarze migrantów, zwani w krajach anglosaskich kapelanami migrantów, pozostając pod jurysdykcją ordynariuszy rodzimych diecezji lub wyższych przełożonych zakonnych, prowadzili działalność apostolską z dala od macierzystych struktur, w odległych Kościołach lokalnych. Utrudniony kontakt nie tylko rozluźniał więź z macierzystymi strukturami diecezjalnymi lub zakonnymi, ale często był przyczyną zagubienia się duszpasterza. Dlatego też, między innymi z inicjatywy bp. G. B. Scalabriniego zaczęła się kształtować idea „opiekuna duchowego” i moderatora działalności apostolskiej kapelanów/misjonarzy migrantów.

Stolica Apostolska tak w konstytucji *Exsul Familia*, jak i w kolejnych dokumentach podejmowała ideę bp. G. B. Scalabriniego i powtarzała, że reprezentant duszpasterzy migrantów nie posiadał żadnej władzy rządzenia (jurysdykcji) ani wobec samych misjonarzy/kapelanów, ani wobec wiernych tej samej narodowości, języka lub obrządku. Jego funkcja miała mieć charakter raczej organizacyjno-duchowy służący bezpośrednio dobru duchowemu duszpasterzy migrantów i wspomagający organizację ich posługi duszpasterskiej.

W konstytucji *Exsul Familia* tak powołanego reprezentanta przez episkopat Kościoła *ad quem* migrantów nazwano ich dyrektora. W instrukcji *De pastoralis migratorum cura* z 1969 roku, zachowując zakres obowiązków i posług dyrektora, Kongregacja Biskupów nazwała go delegatem kapelanów/misjonarzy. W obowiązującej współcześnie instrukcji *Erga migrantes* nosi on tytuł koordynatora narodowego

---

¹⁴ Por. W. NECEL, *Prawo migranta do specjalnego duszpasterstwa*, Warszawa 2012, s. 44-53.

kapelanów/misjonarzy migrantów. Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że zgodnie z tradycją polskiego duszpasterstwa emigracyjnego sprawujący ten urząd nosi często tytuł rektora polskiej misji katolickiej¹⁵.

4. Mianowanie koordynatora krajowego kapelanów

Instrukcja *Erga migrantes* w oparciu o doświadczenie duszpasterstwa emigracyjnego, kształtowane przez konstytucję *Exsul Familia* oraz posoborową instrukcję Kongregacji Biskupów *De pastoralis migratorum cura* z 1969 roku, wskazuje, że w państwie, w którym jest większa liczba duszpasterzy imigrantów tej samej narodowości, tego samego języka lub tego samego obrządku¹⁶, korzystne jest, aby byli oni wspierani przez krajowego koordynatora kapelanów/misjonarzy migrantów¹⁷. Jest on mianowany przez Konferencję Episkopatu Kościoła *ad quem* migrantów po krótkiej konsultacji z Konferencją Episkopatu Kościoła *a quo* migrantów¹⁸.

W omawianych *Zasadach* w p.1. czytamy: „koordynator krajowy/wikariusz delegat dla Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii jest powoływany przez Konferencję Episkopatów Anglii i Walii, po konsultacjach z Konferencją Episkopatu Polski”¹⁹. Odpowiedni zapis znajduje się w omawianym dokumencie *Struktury i procedury* w punktach c), d) i f) z zastrzeżeniem co do tłumaczenia p. c)²⁰. Według dyspozycji omawianego dokumentu przyjmuje się dodatkowo, że koordynator krajowy polskojęzycznych duszpasterzy Anglii i Walii winien być mianowany spośród duchowieństwa Polskiej Misji Katolickiej Anglii

---

¹⁵ Por. M. FRANCESCONI, *Giovanni Battista Scalabrini apostolo degli emigranti*, w: *Per una pastorale del migranti*. Roma 1980, s. 1-46; V. DE PAOLIS, *Delegato per i missionari*, w: *Migrazioni* (red. G. Battistella) Milano 2010, s. 348-350.

¹⁶ EMCC art. 11 par. 3.

¹⁷ Tamże, art. 11 par. 1.

¹⁸ Tamże, art. 11 par. 2.

¹⁹ *Zasady*, nr 1.

²⁰ Trzeba dodać, że tłumaczenie na język polski punktu c) istotowo odbiega od tekstu tego punktu w języku angielskim. W p. c) chodzi o zgodne z EMCC art. 11 par. 2 konsultacje przy mianowaniu koordynatora narodowego, a nie o konsultacje dotyczące p. b) co sugeruje słowo „powyższe” z p. c).

i Walii, pracujących „w danej chwili w diecezjach” tych krajów²¹. Kadencja koordynatora jest pięcioletnia, można ją powtarzać, według umowy zawartej pomiędzy Konferencją Episkopatów Anglii i Walii oraz Konferencją Episkopatu Polski²².

5. Zadania koordynatora jako moderatora

W omawianych dokumentach znajduje się uroczysty zapis: „koordynator krajowy (wikariusz delegat) sprawuje swoją funkcję zgodnie z kierunkami wyznaczonymi przez Biskupa Promotora Krajowej Kapelanii Etnicznej Konferencji Biskupów Katolickich Anglii i Walii i pracuje w ścisłej współpracy z Przewodniczącym Biura Episkopatu ds. Migrantów i Polityki wobec Uchodźców”²³. Krajowy koordynator/wikariusz delegat, tak jak i jego poprzednicy z *Exsul Familia* i z *De pastoralis migratorum cura*, nie posiada żadnej władzy jurysdykcyjnej ani wobec duszpasterzy migrantów pracujących w ramach struktur Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii, ani wobec migrantów narodowości polskiej w pierwszym i następnych pokoleniach²⁴. Jurysdykcja ta należy do ordynariusza diecezji „na terenie której polscy katolicy rezydują” oraz do poszczególnych kapelanów tak diecezjalnych jak i zakonnych „powołanych przez ordynariusza do opieki duszpasterskiej”²⁵.

Owocność duszpasterstwa emigracyjnego w dużej mierze zależy od współpracy duszpasterzy etnicznych z duszpasterzami sprawującymi

---

²¹ SiP p. d).

²² Tamże, p. e); *Zasady*, nr 2. W sprawie odwołania SiP p.f): Koordynator krajowy „może zostać usunięty z urzędu w każdej chwili przez Przewodniczącego Konferencji Biskupów Katolickich Anglii i Walii” po przeprowadzeniu stosownych konsultacji z Przewodniczącym Komisji Episkopatu Polski ds. Polonii i Polaków za Granicą.

²³ SiP p. j); por. EMCC 74.

²⁴ EMCC art. 11 par. 4. Imigranci z racji swojego zamieszkania tymczasowego czy stałego podlegają jurysdykcji ordynariusza miejsca, jak również kapelani/misjonarze w zakresie spełnianych obowiązków podlegają jurysdykcji ordynariusza, który powierzył im posługę duszpasterską wśród imigrantów.

²⁵ SiP p. h).

na danym terenie posługę w strukturach duszpasterstwa zwyczajnego, w tym przede wszystkim z ordynariuszem miejsca i proboszczami wspólnot parafialnych. Stąd jednym z ważniejszych zadań koordynatora krajowego jest wskazany w p. 6 dokumentu *Struktury i procedury* obowiązek „utrzymywania i wzmacniania dobrych stosunków i współpracy pomiędzy Delegatem Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej, biskupem promotorem krajowej kapelanii etnicznej Konferencji Biskupów Katolickich Anglii i Walii oraz własnym ordynariuszem diecezjalnym w Anglii i Walii”²⁶.

Koordinator „w zakresie komunikacji pomiędzy Konferencją Biskupów Anglii i Walii, a polskimi diecezjami”, zainteresowanymi duszpasterstwem Polaków w Anglii i Walii, pełni rolę gospodarza (*stewardshi*). W tym celu winien pielęgnować i dbać o kontakty pomiędzy obydwoma Konferencjami Episkopatów²⁷. On też winien troszczyć się, by instrukcje dotyczące duszpasterstwa na terenie Anglii i Walii, wydawane przez Konferencję Biskupów tych krajów oraz poszczególnych biskupów ordynariuszy, były przestrzegane przez tamtejszych duszpasterzy polonijnych. Ponadto koordinator stara się, by znane były i przestrzegane wskazania i zachęty, które dla duszpasterstwa polonijnego wydaje Konferencja Episkopatu Polski²⁸. W tym duchu ma realizować inne zadania opisane w omawianych dokumentach, a przede wszystkim w porozumieniu z miejscowym episkopatem winien koordynować i moderować działalność duszpasterzy polonijnych²⁹.

Wśród moderatorskich obowiązków koordynatora wyliczonych w *Strukturze i procedurze* wskazuje się na obowiązek współpracy z miejscowymi ordynariuszami w zakresie działalności polskojęzycznych ośrodków duszpasterskich na terenie Anglii i Walii oraz na koordynowanie działań duszpasterskich, podejmowanych przez

---

²⁶ Tamże, p. 6.

²⁷ *Zasady*, nr 4.

²⁸ Tamże, nr 5,

²⁹ SiP nr 1.

kapelanów środowisk emigracyjnych³⁰. Szczególny obowiązek koordynatora zapisany jest w art. 5 dokumentu „Struktury i procedury”. Chodzi mianowicie o troskę i zrozumienie przez kapelanów Polskiej Misji w Anglii i Walii instrumentów służb bezpieczeństwa *National Safeguarding Procedures* oraz organizacji *Disclosure and Barring Servis*³¹.

Zadanie koordynatora to „nadzór, koordynacja i współdziałanie pomiędzy księżmi sprawującymi opiekę duszpasterską w ramach Polskiej Misji Katolickiej”³². Obowiązująca koordynatora narodowego/wikariusza delegata instrukcja *Erga migrantes* podkreśla, że celem jego koordynacyjnej posługi duszpasterskiej na rzecz migrantów tej samej narodowości jest utrzymywanie kontaktów zarówno z biskupami Kościoła *a quo* jak i z biskupami Kościoła *ad quem* migrantów oraz z przełożonymi wyższymi instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, których członkowie prowadzą działalność apostołską wśród migrantów na terenie Anglii i Walii³³. On też winien być konsultowany przed podjęciem przez tamtejszego biskupa diecezjalnego decyzji dotyczących jemu właściwego duszpasterstwa etnicznego czy danego obrządku. *Erga migrantes* przypomina, że „jest rzeczą słuszną”, by omawiać z nim sprawy związane z przeniesieniami czy odwołaniem kapelana imigrantów oraz powoływania nowych ośrodków duszpasterskich³⁴.

Koordynator narodowy/wikariusz delegat w ramach swojej służby wobec duszpasterzy imigrantów wspiera ich szczególnie w pierwszym okresie posługi misyjnej. Wobec wszystkich duszpasterzy migrantów polskiego pochodzenia pełni posługę „braterskiego towarzyszenia i łącznika między nimi”³⁵. W celu jak najpełniejszej obsługi duszpasterskiej migrantów z Polski powinien on jak najciszej

---

³⁰ Tamże, nr 2.

³¹ SiP, nr 5.

³² *Zasady*, nr 3.

³³ Por. EMCC art. 11. par. 5

³⁴ EMCC art. 11 par. 6.

³⁵ Tamże 73.

współpracować z narodowym i diecezjalnym dyrektorem duszpasterstwa imigrantów³⁶.

6. Troska o nowych duszpasterzy diecezjalnych i zakonnych

Obowiązująca instrukcja *Erga migrantes*, która jest podstawą obowiązujących regulacji w duszpasterstwie polskojęzycznym w Anglii i Walii, podkreśla, że tytuł kapelana migrantów i związane z nim uprawnienia przysługują prezbiterowi, który otrzymał od kompetentnych władz kościelnych stały mandat „do sprawowania opieki duchowej nad migrantami tego samego języka lub narodowości, albo należących do tego samego Kościoła *sui iuris* (...) i na mocy urzędu otrzymał upoważnienia, o których mowa w kan. 566 par. 1 KPK”³⁷.

Proces nominacji kapelana migrantów danego języka, obrządku czy narodowości oraz zakres jego uprawnień określonych w kan. 566 par. 1 KPK są wyrazem realizacji przez Kościół prawa migrantów do adekwatnej opieki duszpasterskiej. Kapelani diecezjalni i zakonni Polskiej Misji Katolickiej Anglii i Walii winni „być powoływani” przez ordynariusza diecezji tylko po odpowiednich konsultacjach z koordynatorem krajowym³⁸. Szczegółowe zasady powoływania określone przez Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, znajdują się w *Erga migrantes*. W zależności od jego inkardynacji instrukcja *Erga migrantes* ustaliła procedurę nominacji inną dla księży diecezjalnych³⁹ i inną dla księży zakonnych⁴⁰.

Ważne ustalenia zawiera p. 9 omawianych *Zasad*, który wskazuje kogo (księdza diecezjalnego lub zakonnego) Konferencja Episkopatu Polski może skierować do posługi w polskiej Misji Katolickiej Anglii i Walii. Przede wszystkim oprócz znajomości języka angielskiego kandydat winien posiadać doświadczenie w zakresie posługi duszpasterskiej oraz list polecający swojego ordynariusza. Winien także

---

³⁶ EMCC art. 19 par. 1; EMCC 74.

³⁷ EMCC art. 4 par. 1.

³⁸ SiP nr a) – b).

³⁹ Por. EMCC art. 4-5.

⁴⁰ Por. Tamże, art. 13.

uzyskać zatwierdzenie Komitetu dla Polskich Emigrantów oraz Polskiej Diaspory Konferencji Episkopatu Polski⁴¹.

6.1. Kanoniczny proces nominacji księdza diecezjalnego na kapelana Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii

Księża diecezjalni, jako kandydaci do podjęcia obowiązków kapelana w Polskiej Misji Katolickiej Anglii i Walii, winni najpierw uzyskać pisemną zgodę swojego biskupa. Następnie poprzez niego lub Konferencję Episkopatu Polski, pozostając inkardynowani do swojej macierzystej diecezji, przedstawiani są Konferencji Episkopatu Kościołów Anglii i Walii. Po otrzymaniu skierowania do zainteresowanego biskupa diecezjalnego, mającego zamiar zatrudnić ich w swojej diecezji jako kapelanów środowisk polonijnych, otrzymują od niego nominację na kapelanów⁴². Przydział duszpasterski zadań każdego kapelana „może być dany jedynie przez ordynariusza diecezji, w której będzie wykonywał swoją posługę”⁴³. W czasie sprawowania posługi duszpasterskiej jako kapelani imigrantów, zachowując swą macierzystą inkardynację, podlegają jurysdykcji biskupa diecezjalnego tak w zakresie podejmowanych zadań duszpasterskich, jak i w zakresie zachowania dyscypliny⁴⁴ oraz cieszą się takimi samymi prawami i obowiązkami, jak inni duchowni danej diecezji⁴⁵.

6.2. Kanoniczny proces nominacji księdza zakonnego na kapelana Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii⁴⁶

Również kanoniczny proces nominacji księży zakonnych na kapelanów środowisk polskojęzycznych w Anglii i Walii winien przebiegać

---

⁴¹ *Zasady*, nr 9: „Endoresment by the Committee for Polish Emigres and the Polish Diaspora of the Bishops Conferens of Poland”.

⁴² EMCC art. 5 par. 2; por. KPK kan. 271 par. 1-2.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ EMCC art. 10; *Zasady* nr 14.

⁴⁵ EMCC art. 9; SiP g).

⁴⁶ Dyspozycje te mają również zastosowanie przy nominacji prezbiterów, członków stowarzyszeń życia apostołskiego i prałatury personalnej.

według norm zawartych w *Erga migrantes*⁴⁷ i opierać się na zasadzie wypracowanej w p. 18 omawianych *Zasad*, który ustala generalną zasadę angażowania osób zakonnych w strukturach Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. Przełożeni poszczególnych wspólnot, przed skierowaniem członków swoich wspólnot do pracy w środowisku polonijnym Anglii i Walii, propozycję winni w pierwszej kolejności przedyskutować z koordynatorem narodowym⁴⁸. Natomiast biskupi ordynariusze, przed podjęciem współpracy czy to ze wspólnotą zakonną, czy też angażując pojedynczego zakonnik, swoją decyzję winni poprzedzić zaciągnięciem stosownej opinii u delegata Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej oraz koordynatora narodowego/wikariusza delegata⁴⁹.

Celem powierzenia opieki nad migrantami instytucji życia konsekrowanego lub stowarzyszeniu życia apostołskiego, biskup diecezjalny z Anglii lub Walii winien zawrzeć umowę z właściwymi przełożonymi z zachowaniem norm prawa kanonicznego⁵⁰. Jeśli kilku biskupów ordynariuszy diecezji pragnie temu samemu instytucji powierzyć duszpasterstwo polskojęzyczne w swoich diecezjach, to każdy z nich winien zawrzeć stosowną umowę. Koordynacja tych inicjatyw należy do kompetentnej komisji Konferencji Episkopatów Anglii, Walii i Polski⁵¹. Księża członkowie instytucji życia konsekrowanego przed podjęciem posługi duszpasterskiej na rzecz imigrantów w danej diecezji winni od biskupa diecezjalnego otrzymać nominację na kapelana migrantów wraz z uprawnieniami umożliwiającymi im sprawowanie powierzonej posługi⁵². Przydział duszpasterski zadań każdego kapelana, tak samo jak w przypadku księży diecezjalnych, „może być dany jedynie przez ordynariusza diecezji, w której będzie wykonywał swoją posługę”⁵³.

⁴⁷ EMCC, art. 12-15.

⁴⁸ *Zasady*, nr 18.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ EMCC, art. 13. par. 1; por. KPK kan. 681 par. 1.

⁵¹ EMCC art. 13 par. 1.

⁵² Por. KPK kan. 566 par. 1-2

⁵³ SiP g).

7. Rezygnacja, przeniesienie lub zwolnienie ze służby w Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii

W ścisły zakres posługi koordynatora wchodzi również jego udział w procesie rezygnacji, przeniesienia lub zwolnienia zarówno księdza diecezjalnego⁵⁴ jak i zakonnego⁵⁵ w ramach struktur Polskiej Misji Katolickiej. Omawiane dokumenty wskazują, że wymagane jest konieczne przedyskutowanie z nim tych spraw. Wydaje się jednak, że *Erga migrantes* wobec udziału koordynatora w tych procesach ma trochę inne stanowisko. Podobnie jak w procesie mianowania, tak i w procesie przeniesienia lub odwołania kapelana (...) słuszne jest omówienie tego zagadnienia z koordynatorami⁵⁶. Czym innym jest omówienie danego problemu i wspólne szukanie rozwiązania, a czym innym kanoniczne uzależnienie działania ordynariusza własnego odwoływanego lub przenoszonego kapłana od ustaleń z koordynatorem.

8. Inne zadania koordynatora krajowego/wikariusza delegata

Szczegółowe zadania koordynatora krajowego wobec duszpasterzy tego samego języka, narodowości lub obrządku wylicza instrukcja *Erga migrantes*⁵⁷. W tym miejscu warto zauważyć, że w części prawno-duszpasterskiej instrukcji nie ma specjalnego rozdziału poświęconego dyspozycjom dotyczącym koordynatora, a art. 11 jest włączony w rozdział II omawiający sytuację kanoniczno-duszpasterską kapelana/misjonarza migrantów.

Do zadań szczegółowych koordynatora wg *Zasad* należy: organizowanie dla duszpasterzy Misji dorocznych spotkań duszpasterskich i corocznych rekolekcji oraz systematyczne odwiedzanie ośrodków duszpasterskich Polskiej Misji Katolickiej⁵⁸. Trzeba jednak zaznaczyć,

---

⁵⁴ *Zasady* nr 16.

⁵⁵ Tamże, nr 23.

⁵⁶ EMCC art. 11 par. 6: „It is opportune to discuss matters with the coordinators when appointing, transferring or replacing chaplains/missionaries (...)”.

⁵⁷ Por. Tamże, nr 73-74 i art. 11.

⁵⁸ Por. *Zasady* nr 15.

że odwiedziny te nie mają charakteru wizytacji kanonicznej, a spotkania z wiernymi winny mieć charakter duszpasterski.

Innym ważnym zadaniem koordynatora jest zapewnienie duszpasterzom dostępu do informacji z życia Kościoła i do koniecznych materiałów duszpasterskich. Swoją troską otacza on nowoprzybyłych duszpasterzy tak diecezjalnych, jak i zakonnych. Udziela wsparcia kapłanom będącym w trudnej sytuacji duchowej i finansowej. Koordynator winien również umożliwić kapłanom służącym Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii uczestnictwo w życiu diecezji, na terenie których pracują, między innymi poprzez udział w konferencjach duszpasterskich i współpracę z odpowiedzialnymi w poszczególnych diecezjach za duszpasterstwo imigrantów⁵⁹.

Koordynator pełniąc swą funkcję składa coroczne sprawozdanie z działalności Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii zarówno Konferencji Episkopatów Anglii i Walii, jak i Konferencji Episkopatu Polski oraz utrzymuje niezbędne kontakty z przewodniczącym Komisji Episkopatu Polski ds. Polonii i Polaków za Granicą. On też popularyzuje działalność Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii oraz zobowiązany jest ją reprezentować wobec świeckich organizacji kulturalnych, społecznych i edukacyjnych⁶⁰.

9. Obecność osób zakonnych w strukturach Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii

Bogactwem struktur polskojęzycznego duszpasterstwa w Anglii i Walii jest obecność zakonników i zakonnice, wśród których szczególne miejsce zajmują zakony, które na mocy Bożego powołania troszczą się o dobro duchowe Polaków żyjących poza granicami ojczyzny. Szkoda, że tak ważne dokumenty nie wspomniały o około 30. kapelanach Towarzystwa Chrystusowego dla Polonii oraz o około 15. Siostrach Misjonarkach Chrystusa Króla dla Polonii Zagranicznej.

---

⁵⁹ Por. Tamże.

⁶⁰ *Zasady*, nr 7.

Stolica Apostolska w zatwierdzonych konstytucjach tych wspólnot zakonnych wyznaczyła ich przełożonym troskę o „właściwą opiekę duszpasterską nad rodakami zamieszkującymi na terenie (poszczególnych) prowincji”⁶¹.

Kościół powszechny zatwierdzając oba te zgromadzenia na prawach papieskich, nałożył na nie również bardziej ogólny dwukierunkowy obowiązek, a mianowicie przypominanie, że emigrant z Polski ma prawo do specjalnego duszpasterstwa oraz, że tak Kościół w Polsce jak i w Anglii i Walii winien takie duszpasterstwo organizować i wspierać⁶². Istotnym ogniwem w jurydycznej trosce przełożonych o wypełnianie nałożonych zadań jest ścisła i owocna współpraca z moderatorem, jakim jest koordynator narodowy/wikariusz delegowany w Anglii i Walii. Każdorazowy przełożony prowincji p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Wielkiej Brytanii i Irlandii, jako ordynariusz (por. kan. 134 par. 1 KPK) winien w celu jak najlepszego wypełnienia zadań jak najściślej współpracować z koordynatorem/delegatem, a każdy koordynator/delegat w trosce o dobro duchowe Polaków w Anglii i Walii winien czerpać z bogactwa duchowego doświadczenia prowincjała i wielopłaszczyznowo wspierać apostołat Sióstr Misjonek oraz chrystusowców.

10. Uprawnienia koordynatora do udzielania dyspens koniecznych do ważnego zawarcia związku małżeńskiego

Omawiane dwa dokumenty: *Struktury i Procedury* oraz *Zasady* zostały uzupełnione dekretem Przewodniczącego Konferencji Episkopatów Anglii i Wali kard. V. G. Nicholasa z dnia 8 maja 2014 roku, w którym przekazuje, zgodnie z przyjętymi zasadami⁶³, uprawnienia ordynariuszy miejsca Anglii i Wali koordynatorowi w zakresie dyspens potrzebnych do zawarcia małżeństwa w przypadku zaistnienia

---

⁶¹ *Ustawy Towarzystwa Chrystusowego*, art. 178.

⁶² Por. EMCC art. 14.

⁶³ Tamże, nr 3: „Uprawnienia związane ze zgodami i dyspensami na małżeństwo mogą być przyznawane koordynatorowi krajowemu/wikariuszowi delegatowi przez lokalną Konferencję Biskupów lub przez poszczególnych biskupów”.

między nupturientami przeszkody różności religii⁶⁴ i od przeszkód wskazanych w kan. 1091-1094 KPK⁶⁵. Koordynator może też zwolnić od zachowania formy kanonicznej zawarcia małżeństwa⁶⁶ oraz wyrazić zgodę na zawarcie małżeństwa mieszanego⁶⁷.

11. Troska o stan materialny Polskiej Misji Katolickiej

Do zadań koordynatora narodowego/wikariusza delegata należy również troska o właściwy nadzór finansowy nad swoją kancelarią i nad wszystkimi strukturami Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii. W zarządzaniu dobrami materialnymi troszczy się on o przestrzeganie przepisów prawa państwowego i dyspozycji prawa kanonicznego. Coroczne sprawozdania wraz z raportem przedkłada Konferencji Episkopatu Polski. Dbą również o to, by każdy ośrodek duszpasterski Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii w sprawach finansowych, tak administracji dobrami materialnymi jaki i alienacji, kierował się przepisami prawa diecezjalnego⁶⁸.

Dla zakonników i ich przełożonych niezrozumiały może być zapis p. j) *Struktur*, w którym czytamy: „kapelania diecezjalna powinna być wspierana finansowo przez Polską Misję Katolicką”. Przy interpretacji może zrodzić się pytanie: dlaczego kapelania zakonna (tj. prowadzona przez księży zakonnych) lub jakieś inne dzieło apostołskie lub dobroczynne prowadzone w strukturach tamtejszego duszpasterstwa polskojęzycznego nie może liczyć na podobną pomoc?

Zakończenie

Dla duszpasterstwa migrantów działającego w ramach siebie właściwych struktur zasada inkulturacji posiada fundamentalne znaczenie. Zadaniem koordynatora/wikariusza jest przypominanie

---

⁶⁴ Por. KPK kan. 1086.

⁶⁵ Od przeszkody pokrewieństwa i powinowactwa, przeszkody przyzwoitości publicznej i przeszkody pokrewieństwa prawnego.

⁶⁶ Por. KPK kan. 1125

⁶⁷ Por. Tamże, kan. 1124.

⁶⁸ *Zasady*, nr 8.

duszpasterzom w Anglii i Walii o specyfice ich posługi. Inkulturacja zaczyna się „od słuchania, czyli od poznania tych, którym głosi się Ewangelię. Takie słuchanie i poznanie prowadzą bowiem do bardziej adekwatnej oceny wartości obecnych w ich kulturze w świetle paschalnej tajemnicy śmierci i życia”. Na mocy powierzonych zadań rektor Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii winien wskazywać duszpasterzom polonijnym, że wobec migranta „nie wystarczy tolerancja, potrzebna jest sympatia, poszanowanie, na ile to możliwe, tożsamości interlokutorów. Uznanie ich pozytywnych aspektów i docenienie ich (...). Tylko w ten sposób powstaje dialog, zrozumienie i zaufanie. Zwracanie uwagi na Ewangelię staje się zwracaniem uwagi na osoby, na ich godność i wolność. Integralne promowanie ich wymaga zaangażowania braterstwa, solidarności, służby i sprawiedliwości”⁶⁹.

Rector of the Polish Catholic Mission in England and Wales

The Bishops' Conference of England and Wales at the plenary session on 8 May 2014 accepted the newly developed regulations concerning the service of the Polish Canonical Mission rector in the Polish-language pastoral mission in England and Wales. The adopted regulations are placed in two compatible documents. The first is entitled “Structures and procedures the role of national coordinator for the Polish Catholic Mission In England and Wales”, the second is entitled: “Principles for secular priests and religious working within the Polish Catholic Mission In England and Wales”. On the same date the President of the Bishops' Conference of England and Wales, Cardinal Vincent Gerard Nichols in a separate document confirmed the appointment of Rev. Msgr. Stefan Wylężek to the position of national coordinator/delegate vicar for priests engaged in pastoral work within the Polish Catholic Mission in England and Wales – Rector of the Polish Catholic Mission.

In the context of the instruction Pontifical Council regarding Pastoral Care of Migrants and Itinerant People *Erga Migrantes Caritas Christi* in May 2004 in this paper examines the abovementioned documents.

---

⁶⁹ EMCC 36; por. F.V. ANTHONY, *Inculturazione*, w: *Migrazioni* (red. G. Battistella), Milano 2010, s. 537-544.

SŁOWA KLUCZOWE: migranci polscy w Anglii i Walii, księża, kapelani, koordynator krajowy, katolicka misja, polskojęzyczne duszpasterstwo.

KEYWORDS: Polish immigrant in England and Wales, priest, chaplain, national coordinator, Catholic mission, Polish-language pastoral service.

NOTA O AUTORZE:

Ks. DR HAB. WOJCIECH NECEL SCHR, PROF. UKSW – profesor nadzwyczajny na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, kierownik zakładu Historii Źródeł i Literatury Prawa Kanonicznego w katedrze Historii Prawa Kanonicznego.